



Bild 1. Från uppehållet vid Stora Söderby gravfält i Lunda socken.

TILL FOLKLANDSTINGSTADEN I LUNDA, NÄSBY SLOTT, TÄBY OCH VAXHOLM

FÖRNMİNNEFÖRENINGENS ÅRSMÖTE OCH VÅRUTFLYKT 1951

Vid Upplands fornminnesförenings årsmöte och vårutflykt söndagen den 20 maj 1951 besöktes sydöstra Uppland. Deltagarantalet var rekordartat: ej mindre än 10 bussar och 50 privatbilar med sammanlagt 500 personer deltog i färden. Vädret var det bästa tänkbara med ljumma vindar och sol från en klarblå himmel och naturen stod i sin skiraste försommarfägring med blomsterprakt och nyutslagna björkar.

Färden gick Kungsängen ut, förbi Mora stenar och Östuna kyrka, med första uppehåll vid Attundalands forna folklandstingsplats i Lunda. Vid det vackra gravfältet i Stora Söderby björkhage någon kilometer söder om Lunda kyrka hälsade landshövding Kjellman

från krönet av en av de större ättehögarna färddeltagarna välkomna, sedan en kör av folkskolebarn från Lunda under kantor Olle Öhrns ledning sjungit den av dirigenten komponerade sången »Attundaland». Här efter redogjorde kantor Öhrn för platsens betydelse i gammal tid som Attundalands marknads-, tings- och kultplats och omnämnde de dokument, vari folklandstingsplatsen i Lunda nämnes. Med några ord berörde kantor Öhrn även traktens fornlämnningar, varvid han särskilt uppehöll sig vid Söderbygravfältet samt bautastensgravfältet vid det av färddeltagarna just passerade Ängby och den med resta stenar och en runsten markerade forna övergången på samma plats.

Färden gick vidare på slingrande vägar genom uppländsk naturskön bygd: Markims, Orkesta och Vallentuna kyrkor passerades. I närheten av Täby köping saktade den kilometerlånga karavanen farten: det var vid Jarlabankes bro, där de två runstenarna vid norra brofästet med likalydande text berättar om att »Jarlabanke lät resa denna sten efter sig, medan han ännu levde, och han gjorde denna bro för sin själ, och ensam ägde han hela Täby». Vid Broby bro i Täby saktades också farten in; en av de tre runstenarna vid ena vägkanten omtalar att »Estrid lät resa dessa stenar efter Östen, sin man, som drog till Jerusalem och dog borta i Grekland».

Vid Näsby slott gjordes nästa uppehåll. Från slottstrappan hälsades deltagarna av major Gunnar Kihlstedt, som tecknade drag ur slottets historia. Det ursprungliga från omkr. 1665 härrörande slottet, som uppförts efter ritningar av Nicodemus Tessin d. ä., härjades av eld 1897 och återuppfördes i början av 1900-talet av ingenjör Carl Robert Lamm i enlighet med de i Nationalmuseum bevarade tessinska ritningarna. Major Kihlstedt nämnde de tre stora männen i slottets historia; de voro den förste herren till Näsby Lars Sparre, greve J. A. Meijerfelt, som köpte slottet 1716 sedan det en tid varit indraget till kronan som en följd av Karl XI:s reduktionspolitik, samt ingenjören Carl Rob. Lamm, som blev egendomens ägare i början av 1900-talet. 1940 övergick slottet i statens ägo i och för förläggning hit av sjökrigsskolan.

Näsby slott bjöd rundvandrarerna skönhetssyner inom- och utomhus. Kaffet dracks i två omgångar i kadettmässen och där hölls också årsmötesförhandlingarna under landshövding Kjellmans ordförandeskap. Minnesord uttalades över de båda bortgångna styrelseledamöterna, laborator Nils G. Hörner och redaktionschef Helge Gad. Styrelse- och revisionsberättelser föredrogs och godkändes, varefter en del nyval skedde. Till v. ordf. efter prof. Sune Lindqvist, som avsat sig omval, valdes prof. Dag Strömbäck. Till ny styrelsemedlem efter prof. Lindqvist utsågs regeringsrådet Adolf Lundevall



Bild 2. Färdtagarna lyssna till Major Gunnar Kilhstedts historik över Näsby slott.

och efter förste antikvarie Bengt Thordeman, som likaledes avsågt sig omval, konsulent Göran Knutsson. Till styrelsemedlem efter framlidne redaktör Gad valdes redaktör Ellis Edman. Ny medlem i arbetsutskottet blev förste arkivarie Manne Eriksson. Övriga funktionärer och representanter i styrelsen, som stodo i tur att avgå, omvaldes. Vidare beslöts att årsavgiften skulle höjas till 8 kr., för medlemmar av hembygdsföreningar till 6 kr. och för ständiga medlemmar till 150 kr. Till hedersledamot valde föreningen sin avgående vice ordförande professor Sune Lindqvist. Landshövdingen framhöll den sakkunskap på den nordiska arkeologiens område som prof. Lindqvist tillfört föreningen och uttryckte en förhoppning om att prof. Lindqvist även i fortsättningen skulle vara föreningens vän och rådgivare. Vidare beslöt föreningen, likaledes på styrelsens förslag, att med sin förtjänstmedalj för högt skattade kulturminnesvårdande insatser belöna kontraktsprosten Erik Ström, Heby, och disponent Herman Svenngård, Kungsängen. De nya medaljörerna hyllades särskilt för skapandet av hembygdsgrändar på sina hemorter.



Bild 3. Den nyblivne hedersledamoten professor Sune Lindqvist, omgiven av de nya medaljörerna, kontraktsprosten Erik Ström t. v. och direktör Herman Svenngård t. h.

Från Näsby ställdes färden till Täby kyrka, där en kort högtidsstund hölls. Kyrkan fylldes till sista plats och för dem som fingo lov att bänka sig utanför hade man ordnat med högtalaranläggning. Efter Grundtvigpsalmen Gammal är kyrkan tog komministern teol. och fil. kand. Hans Olov Ferenius till orda och redogjorde för Täbybygdens fornminnen, främst de många runstenarna, vars inskrifter bl. a. berätta om den mäktige jorddroten Jarlabanke samt



Bild 4. Överste Rudolf Kolmodin talar om Vaxholms fästning och demonstrerar en karta över Stockholms försvar.

om pilgrimsfärder till Jerusalem och det heliga landet. Högstämt och initierat talade komminister Ferenius därefter om kyrkans byggnadshistoria och om de av Albertus Pictor utförda valvmålningarna från omkr. 1490. Med några verser ur psalmen Den blomstertid nu kommer avslutades högtidsstunden i den vackra kyrkan och utflyktens deltagare fingo tillfälle att titta på kyrkans dyrbarheter innan färden gick vidare till Vaxholm.

På vägen till Vaxholm passerades Östra Ryds kyrka och Bogesunds slott. I Vaxholm väntade ett par färjor som forslade de 500 över till fästningen, där ordf. i Vaxholms hembygdsförening assistent Gösta Eriksson hälsade välkommen på borggården. Överste Rudolf Kolmodin lämnade här en högt skattad redogörelse över vad som hade fäst det militära intresset på Vaxholm och visade hur fästningen följt rytmen i Sveriges krigshistoria.

På Vaxholms hotell avslutades utflykten med gemensam middag. Efter Upplandssången tog landshövding Kjellman till orda och gav en återblick på dagens upplevelser och tackade alla som bidragit till att den blivit så lyckad. För Vaxholms stad talade rektor Henning Hede, som uttryckte sin glädje över att fornminnesföreningen hittat vägen till Vaxholm. Kontraktsprosten Ström talade å medaljörernas vägnar och landsantikvarie Sundquist hyllade landshövdingen. Landshövdingen tackade till sist dem som hade stått för de tekniska arrangemangen i samband med utflykten.

Resan gick därefter hemåt, på delvis andra vägar än vid utfärden, genom ett Uppland, som var lika vackert i majkvällens betagande skymning som i morgontimmarnas klara solljus.

—rg.

(Ovanstående skildring av årsmöte och vårutflykt 1951 har av utrymmesskäl måst bli överstående till årsboken 1952.)